

ANTONII

VACCÆ

à capite Silicis, Jurisconsulti
Imolensis

EXPOSITIONES

LOCORVM OBSCVRIORVM
ET PARATITVLORVM

IN PANDECTAS,

VOLUMEN PRIMUM,

&
*petri Costaly
Aduersaria.*

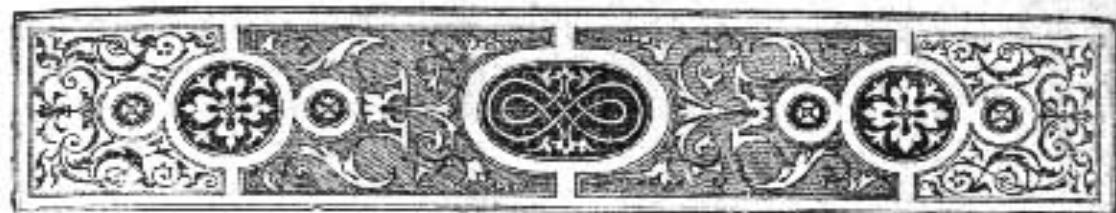

LVGDVNI,
Apud Matthiam Bonhomme.

M. D. LIIII.

CVM PRIVILEGIO REGIA

REVEREND. ET ILLVSTRISS.
CARD. ALEXANDRO FARNESIO
SANCT. ROM. ECCL. VICECANCELLARIO,
ANT. VACCA

S. P. D.

CUM TU Alexander Farnesi, Comitij Pontificij, quibus suffragante te, Iulius tertius renouando seculo ad Pontificatum maximum est euectus, maximo difficilique in negotio versabare: ego maximo fruens ocio, propterea quod iustitio indicto forensia negotia, quibus aliquot ante annos vacare institueram, conquieuerant, capi ne torperem aut elanguescerem, ex his quadam euoluerem, qua breuibus annotationibus ac rudibus commentationibus in ius civile mihi scripta sunt. Ea sunt in omnes ferè Digestorum & Codicis constitutionum libros scholia & tanquam glossemata quadam, quibus frequentia iuris capita saepe aduersus inueteratas & vulgares opiniones, saepe aduersus recentiorum interpretum receptas temporibus nostris persuasiones, nonnunquam secundum antiquorum traditiones interim neglectas aut iacentes, saepius verò animaduersione & cura nostra propria, quae alij ne attigerant quidem, declarare ac velut in lucem proferre conati sumus. Nam postquam ius civile attigi, cum discendi laborem immensum caperem, id unum in animo semper habui, si qua ex parte opera mea unquam effici posset, ut cateri post me faciliorem viam inuenirent. Sed cum animaduertissem paulò plenioribus quibusdam commentarijs opus esse, ut quid planè interpretatio nostra sibi vellet, omnes sine labore intelligere possent, statui & pleniores commentarios faciendos, & diligentius quoque agendum esse, ut nihil omnino praterirem eorum, qua dilucidiorè interpretatione in eisdem libris ad hanc usque diem indigere videbantur, ne scilicet lucubratio nostra, si quando exiret, manca esse, & quod in prouerbio est, neque caput neque pedes habere videretur. Cæpi itaque à principio & limine ipso Digestorum studiosè omnia colligere, quibus enarrandis atque explicandis opera pretium aliquod me facturum existimarem. Nam antea non id egeram, ut iustum opus aut volumen in lucem edendum componerem, sed ut mihi ipse ac memoria mea consulerem & subuenirem, non perpetuo scribendi tenore, sed prout quaq; res vel inciderat, vel in mentem venerat. Multa igitur ad eam diè pratermissa rimari & inuestigare, omnia verò in unū corpus redigere, lu-

ANTONII VACCAE
EXPOSITIONES
LOCORVM OBSCVRIORVM
IN PRIMVM LIBRVM
PANDECTARVM.

Proœm. Digestorum.

IN NOMINE DOMINI IESV CHRISTI.
Hæc verba post proœmium quoque statim
repetebantur. Sed Haloander (cuius editio-
nem, vt alijs hæctenus emendatiorem sequi-
mur) vtroque loco ea sustulit, quasi in Pan-
dectis Florentinis non reperiantur, quasi
apposita sint, & à librarijs adiecta. Imperator
tamen se hoc opus ab inuocatione diuini no-
minis exorsum esse, significat. l. ij. §. nos itaque.
C. de vete. iur. enuc. Quin in singulis quoque
constitutionibus interdum hunc morem te-

10

20

nuit, vt inciperet ab inuocatione. l. j. & ij. C. de off. præ. præ. Afri. auth. de armis.
& auth. de quæstore. in prin. & vt signum crucis, instrumentis quibusdam præ-
poni iuberet. l. fi. §. quòd si ignarus. C. de iure deliber. Nam & Plato in legibus
idem fecit, & ferè antiquus mos hic fuit, vt à Deorum inuocatione principium
dicendi sumerent. sic Varro de re rustica, sic Virgilius libros suos, sic plerique
alij auspicati sunt. Sed quomodocunque fecerit Imperator noster, superuacua
huius rei quæstio est: cum etsi verè ipsius hæc verba sint, non propterea tamen
ex his necessarium ad consequentiam argumentum sumas. Non enim recepta
est Bartoli & quorundam sententia existimantium, quòd diuini nominis inuo-
catio his libris præposita sit: idcirco rerum quoque priuatarum documentis ne-
cessariò præponendam esse, vt Alciat. lib. ix. *παρρητικ.* c. v i. & Aretin. in
proœm. Inst. docet, cum nusquam hoc præceptum sit. arg. not. per gloss. in l. ge-
nerali. C. de tabul. lib. xi. Illud etiam me mouet, quòd Imperator, constitutio-
ne illa, qua Imperatorium nomen instrumentis & actis publicis perpetuò præ-
ferri iubet, quale initium fieri oporteat, exemplo docens, à suo ipsius nomine
statim incipit, non à diuino, quamuis Accursius Imperatoris verba in latinum

scuè his verbis vsum esse Vlpianum. Obtinere tamen magis consummatam actionem significat, quàm impetrare, quo magis mirum videtur, quod paulò post subijcit. Sed & siue impetrauit, & vsus est iure aliquo, siue impetrauit, vt vteretur (licet vsus non sit) hoc edicto punitur. Nam si in magistratu, an quod statuendum putauit, effectum habuerit, vel habere potuerit, inspicitur. l. j. §. fin. supra eo. cur non & in litigatore idem quæri conueniat? Accur. planè hoc admittit. Itaque distinguendum putat, an vti potuerit si voluisset, an non: vt si à iurisdictionis, aut solennium defectu laboraret. Amplius putat Zasius in intellectibus, etsi cum vti potuit, integris tamen omnibus consilium mutauit, non puni-
 10 ti edicto, arg. d. §. fi. & l. quamuis. de in ius voc. Quare ita accipiendum hoc cen-
 set, vt vsus non fuerit, quia non potuerit: per eum tamen nõ steterit, quo-
 minus vteretur. Sed alia huius verbi significatio est, vt enim proprie is dicitur, qui decreto vel semel nititur, quod Vlpianus minimè requiri tradit. Quare poenitentiam quidem manifestam re integra excusare existimo,
 si vltro approbetur argumentum, dict. l.
 quamuis. Sed si hæc non appareat,
 nõ ideò minus edicto locum
 fore, quamuis non vltro
 Imperator conatus fuerit.

FINIS.

Lugduni,

Excudebat Matthias Bonhomme.

ANTONIO VACCAE

IVRISCONS. CLARISS. ET

VENAYSSINAE PROVIN-

CIAE PRÆSIDI DOMI-

NO SVO COLENDIS.

SIMO IACOBVS

CONCIATVS

S. P. D.

T Sunt res humanæ, mihi videtur gloria præcipuum quoddam ornamentum esse virtutis, quæ non aliter gaudet agnosci, quàm Sol amat lucere. Nullam enim virtus aliam laborum periculorumque mercedem desiderat, præter hanc laudis & gloriæ. Qua detractâ, quid est quod in hoc tam exiguo vitæ curriculo & tam breui, tantis nos laboribus exerceamus? Omnes quidem nostri studiorum labores, omnes conatus & vigiliæ non susciperentur, si nihil efficere, nihil parere aliquando posse crederemus. Maxime quòd vnusquisque nostrum ita natus & institutus sit, vt ferè nemo nisi mercedem aliquam laborum suorum speret, de aliquo bene mereri velit. Quæ vtrum magis virtuti, quàm felicitati & fortunæ tribuenda sit, nescio. Hoc vnum scio, Non satis esse virtutem colere, auctoritatem habere, nisi etiam felicitas insit. Omnibus enim summis viris quædam ad amplitudinem & gloriam, & ad res bene gerendas diuinitus adiuncta fortuna est. Vt in teipso mihi exemplum summo, Præses obseruandis. Qui præterquam quòd iura reipub. municipales sanctiones, probatos mores diligentissime retines ac conseruas, in omni doctrinæ genere præstantissimus es. Testes erunt tuæ **LOCORVM OBSCVRIORVM IN PANDECTAS EXPOSITIONES**, Quas legi & relegi cum libenter, tum quadam cum admiratione. Nullum inueni digressionis dispendium, scopum tetigisti, & quæ tibi succurrerunt, adiecisti his, quæ variis discrepantibusque nostrorum sententiis fuerunt deprauata. Quòd sanè præstare nemo potest, nisi animum doctrina excolat. Non enim aliter in tanta rerum varietate suppetere potest, quid dicamus. Ostendis planè te literarum studio ita deditum, vt ex his in publicum afferre fructum, & admiranda in lucem proferre possis. Itaque quia omnia consequutus es, duce industria ac fortuna comite, te tamen